

Oponentský posudek disertační práce
Název práce: Objevování vnitřní krajiny
Autor: Vladimír Novák

Vladimír Novák se ve své disertační práci věnuje tomu, co praktikuje a v terénu zkoumá už 12 let. Své zkušenosti a svá východiska, ať už filosofická, umělecká i praktická, se pak snaží pojmenovávat, shrnout a uceleně nabídnout spolu s popisem zkušeností, jež učinil a závěrů, k nimž dospěl. Práce je uspořádána do osmi kapitol. V úvodu shrnuje, že se zde snaží postihnout problematiku divadelní práce ve specifické skupině (s lidmi s mentální retardací), a to jak z hlediska divadelní tvorby tak s přesahem k výtvarnému umění a divadelní antropologii. Zdůrazňuje, že se zabývá plnohodnotnou¹ divadelní tvorbou, která kombinuje profesionální divadelníky a postižené. Hned ve druhé kapitole přechází k osobní motivaci, zmiňuje záměr prosadit na DAMU studijní specializaci divadelní tvorba ve specifické skupině, dále uvádí své zkušenosti z práce v občanském sdružení Vzhůru nohama, záměr vybudovat ekologický ateliér (jurtu) jako prostor pro setkávání a integraci lidí s mentální retardací. Jako zvláštní bod uvádí rozhovory s účastníky projektu – s kolegy divadelníky i minireflexe postižených. Třetí kapitola zkoumá vztah společnosti ke skupině takto postižených a to v historické perspektivě, dále se zabývá výtvarnou tvorbou lidí s postižením, zejména uměním outsiderů a fenoménem tzv. art brut. Závěr kapitoly pak autor věnuje Antoninu Artaudovi.

Po tomto poměrně rozsáhlém expozi (až do strany 46) následuje hlavní část práce (kapitoly 5-8). Jakési filosofické krédo nabízí kapitola 5 nesoucí název „Stísnění světem“, kde poměrně vyhraněně charakterizuje dnešní svět jako extrémně nevlídné prostředí pro lidi s postižením. V šesté kapitole, „Setkání a komunikace“ vyjadřuje Novák své přesvědčení, že právě kvalita setkání a dialogu zakládá možnost s postiženými pracovat prostřednictvím divadla. Své tvrzení pak na závěr kapitoly dokládá citáty veličin jako je Peter Brook, Kazimierz Braun nebo Jerzy Grotowski. Tyto citáty mají zřejmě připravit půdu pro kapitolu, která tvoří hlavní ohnisko disertační práce, a sice zhodnocení samotného přístupu k divadelně antropologickému výzkumu, integračního divadla a jeho východisek. Zdůrazňuje vytrvalost, nutnost dlouhodobého úsilí, zapojení elementů hereckého

---

¹ Otázkou je, co je zde míněno slovem plnohodnotná. Existuje snad něco jako neplnohodnotná divadelní tvorba? Jak to autor myslí?

tréninku, improvizčních cvičení, zmiňuje se o procesu vzniku dramatických situací a textu.

Osmá a poslední kapitola pak podává stručnou reflexi vybraných představení a osnovu jednoho z nich. Závěrem autor vyhodnocuje svou práci s postiženými a dospívá k poznání, že „člověk se nikdy nesmí vzdát sebemenší naděje, svých snů a vizí. Jinak ztratí sílu bojovat, sílu k tomu něco změnit.“

Z této rekapitulace vyplývá, že disertační práce má poměrně nosnou, přijatelnou osnovu. Za nejpodstatnější pozitivum pokládám dlouhodobou oddanost tématu – nelehkou a často frustrující terénní práci s mentálně postiženými, která leží v pozadí disertace jako pověstná ponořená část ledovce. Pozitivní je rovněž zřejmá informovanost autora, jeho orientace v širším filosofickém zázemí tématu, jež je nositelem jeho názorového rámce. Za zdařilé dále pokládám ty pasáže práce, v nichž Vladimír Novák vyhodnocuje svá konkrétní zjištění a své nálezy při práci s postiženými. Je to zejména kapitola 7, zvláště některé její pasáže, například podkapitola 7.4.6 věnovaná loutce a masce, ocenil jsem také reflexi projektů shrnutou v kapitole osmé. **Z výše uvedených důvodů doporučuji práci k obhajobě.**

Zároveň však musím vyjádřit vážné výhrady. Ty se týkají jak struktury, tak samotného popisu výzkumu. Hned druhá kapitola, jakýsi rozšířený úvod, obsahuje pasáže zbytné – informace o záměru zavést studijní specializaci. Tento text podle mého názoru do disertační práce nepatří, je to věc akademické politiky a rozvoje fakulty, nikoli věc disertační práce a výzkumu. Rovněž standardizované rozhovory se spolupracovníky nemají v hlavním textu práce své místo. Mohly by být například součástí přílohy, za předpokladu, že jsou nějak vyhodnoceny a interpretovány, aby bylo zřejmé, proč je doktorand vůbec dělal... Jazyková úroveň rozhovorů navíc není dobrá – zasloužily by si pečlivější redakci. Také jejich výpovědní hodnota je malá. Ještě méně chápu zařazení kratičkových reflexí lidí s postižením. Jako v předešlém případě i tyto patří – pokud vůbec – do přílohy.

Další formální výhrada se týká používání citací. Velmi často, takřka zpravidla, jsou citace umísťovány na závěr kapitoly. Autor tak používá citátu jako jakéhosi razítka autority, které má posvětit předchozí tvrzení. Citát je tak vytržen ze svého kontextu a použit v podstatě tendenčně, autor už necítí potřebu jej

interpretovat. V šesté kapitole tvoří poměrně rozsáhlé citáty dokonce samostatné podkapitoly. To je v odborném textu jen těžko přijatelná praxe.

Teoretická část práce je nevyrovnaná. Některé pasáže, zejména pak ty věnované Art Brut a Dubuffetovi jsou jakýmsi slovníkovými hesly, nedomnívám se, že přinášejí něco nového. Vztah art brut a integračního divadla není popsán, pouze se jaksi předpokládá, že jde o fenomény stejného druhu. Tímto závěrem si však zdaleka nejsem jist. V umění je zcela zásadní akt rámování a výběru, autorské odpovědnosti, nikoli pouze akt samotné tvorby. Autorovy poněkud zjednodušující formulace naopak vyjadřují přesvědčení, že sám akt tvorby, hry je uměním. Tato rousseauovská představa je mi, přiznám se, cizí.

V disertaci samotné nacházím příliš málo konkrétního popisu metodologie, předpokladů, jež by byly ověřovány, málo dokladů, postupů. Práce má místy spíše charakter kumulace informací, tezí a deklamací, než aby čtenáři dala nahlédnout do toho, **jak** byl výzkum veden.

Má poslední výhrada se pak týká toho, že práce je na poměry disertace poměrně krátká.

Přes svůj kritický postoj se domnívám, že je správné umožnit doktorandovi, aby svou práci obhájil.

V Praze, 21.2. 2012

Doc. Jan Hančil
oponent